

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta zdravotnických studií ■

Vzdělávací systém ošetřovatelství v České republice a na Ukrajině

Bakalářská práce

Studijní program: B5341 – Ošetřovatelství
Studijní obor: 5341R009 – Všeobecná sestra
Autor práce: **Zhanna Sverenyak**
Vedoucí práce: Mgr. Martin Krause, DiS.

Education system in Nursing in Czech Republic and in Ukraine

Bachelor thesis

Study programme: B5341 – Nursing
Study branch: 5341R009 – General Nurse
Author: **Zhanna Sverenyak**
Supervisor: Mgr. Martin Krause, DiS.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zhanna Sverenyak**
Osobní číslo: **D15000091**
Studijní program: **B5341 Ošetřovatelství**
Studijní obor: **Všeobecná sestra**
Název tématu: **Vzdělávací systém ošetřovatelství v České republice a na Ukrajině**
Zadávací katedra: **Fakulta zdravotnických studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle práce:

- 1) Popsat systém vzdělání v oboru ošetřovatelství v České republice a na Ukrajině.
- 2) Popsat odlišnosti vzdělání v oboru ošetřovatelství v České republice a na Ukrajině.
- 3) Popsat proces nostrifikace ukrajinského vzdělání v České republice.

Teoretická východiska (včetně výstupu z kvalifikační práce):

V současné době v českých zdravotnických zařízeních je nedostatek kvalifikovaného personálu. Vzhledem k tomu vzniká potřeba kvalifikovaného personálu z jiných států. Vyřešení problému takovým způsobem ne zřídka způsobuje mnoho různých komplikací, které souvisejí s odlišnostmi vzdělávacího systému České republiky a Ukrajiny a začleněním pracovníků do společnosti. Výstupem bakalářské práce bude článek připravený k publikaci v odborném periodiku a vytvoření posteru.

Výzkumné předpoklady / výzkumné otázky:

Metoda:

Review a syntéza

Technika práce, vyhodnocení dat:

Text bude zpracován textovým editorem Microsoft Office Word 2010.

Místo a čas realizace výzkumu:

vzorek:

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **50-70stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Martin Krause, DiS.**

Fakulta zdravotnických studií

Datum zadání bakalářské práce: **28. dubna 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2018**

prof. MUDr. Karel Cvachovec, CSc., MBA
děkan

V Liberci dne 30. listopadu 2017

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- ČESKO. 2016a. Zákon č. 126/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: Sbírka zákonů České Republiky. Částka 49, s. 2293-2321. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. 2016b. Zákon č. 179/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů České Republiky. Částka 68, s. 1384-1398. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. 2016c. Vyhláška č. 2/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. In: Sbírka zákonů České Republiky. Částka 1, s. 1-16. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. 2016d. Zákon č. 137/2016 kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Sbírka zákonů České Republiky. Částka 53, s. 2490-2545. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. 2016e. Zákon č. 147 ze dne 20. dubna 2016, kterým se mění zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České Republiky. Částka 58, s. 2634-2641. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. 2017. Zákon č. 201/2017 ze dne 8. června 2017, kterým se mění zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: Sbírka zákonů České Republiky. Částka 72, s. 2065-2084. ISSN 1211-1244.
- HEŘMANOVÁ, Jana. Etika v ošetrovatelské praxi. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3469-9.
- KAAS, J., K.TOUMOVÁ a T.DUŠIČKOVÁ. 2016. Sedm mýtů o českých sestrách. Florence. 10(11), 2-3. ISSN 1801-464X.
- PODRAZILOVÁ, Petra et al. 2016. Teorie ošetrovatelství: Skripta pro bakalářské studijní obory. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 9788-0749-4297-6.
- POKORNÁ, A., A. KOMÍNKOVÁ a N. SIKOROVÁ. 2014. Ošetrovatelské postupy založené na důkazech. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6331-0.
- TÓTHOVÁ, Valérie. Ošetrovatelský proces a jeho realizace. 2. vyd. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-785-9.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 28. 06. 2018

Podpis:

Anotace v českém jazyce

Jméno a příjmení autora: Zhanna Sverenyak
Instituce: Fakulta zdravotnických studií, Technická univerzita v Liberci
Název práce: Vzdělávací systém ošetrovatelství v České republice a na Ukrajině
Vedoucí práce: Mgr. Martin Krause, DiS.
Počet stran: 50
Počet příloh: 1
Rok obhajoby: 2018

Anotace:

V současném období se v českém zdravotnictví projevuje tendence zaměstnávat nelékařské zdravotnické pracovníky ze zemí východní Evropy a nejvíce z Ukrajiny. Důvodem je skutečnost, že české zdravotnictví nedisponuje dostatečným počtem kvalifikovaného ošetrovatelského personálu. Pro zaměstnávání pracovníků z Ukrajiny hovoří i podobnosti v kultuře a mentalitě Čechů a Ukrajinců i to, že vzdělávací systémy v oboru ošetrovatelství jsou v obou zemích podobné. Bakalářská práce popisuje vzdělání v oboru ošetrovatelství v České republice a na Ukrajině. K popisu práce byla využita metoda review a syntézy. Jelikož se jedná o práci teoretickou, práce popisuje historii vzdělávání v oboru ošetrovatelství a následně kvalifikační, specializační a celoživotní vzdělání nelékařských zdravotnických pracovníků v obou zemích. Zároveň jsou uvedeny podobnosti i odlišnosti ve vzdělávacích systémech obou států. Samostatná část práce je věnována procesu nostrifikace.

Klíčová slova: vzdělání, vyučování, ošetrovatelství, všeobecná sestra

Anotace v anglickém jazyce

Name and surname: Zhanna Sverenyak
Institution: Faculty of Nursing Studies, Technical University of Liberec
Title: Education system in Nursing in Czech Republic and in Ukraine
Supervisor: Mgr. Martin Krause, DiS.
Pages: 50
Appendix: 1
Year: 2018

Annotation:

Nowadays, the healthcare system of Czech Republic tends to employ non-medical health professionals from Eastern Europe and mostly from Ukraine. The reason is that Czech health system does not have a sufficient number of qualified nursing staff. Hiring Ukrainian employees is explained by similarities in the culture and mentality of Czechs and Ukrainians and by the analogy of nursing education systems in both countries. This bachelor thesis deals with nursing education in the Czech Republic and Ukraine. The review and synthesis method were used to explain the thesis. Since it is a theoretical work, the history of nursing education and consequently the qualification, specialization and lifelong education of non-medical health workers of both aforementioned countries is described here. Similarities and differences of both countries are revealed. A specified part of the work is devoted to the process of nostrification.

Keywords: education, teaching, nursing, general nursing

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu panu Mgr. Martinu Krause, DiS. za odborné vedení, cenné rady, projevenou trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu celé bakalářské práce věnoval. Moc si toho vážím. Dále bych chtěl poděkovat PhDr. Mgr. Simoně Kírykové, Ph.D. za její korekturu. Děkuji také všem svým milým přátelům a mé rodině, kteří mě neskutečně podporovali v průběhu studia a jejichž zásluhou jsem se nevzdala svého životního snu.

Obsah

Seznam použitých zkratek	11
1 Úvod.....	13
2 Cíle práce a metodika výzkumu.....	15
2.1 Cíle práce	15
2.2 Metodika výzkumu	15
3 Vzdělání v oboru ošetrovatelství v České republice	16
3.1 Historie vzdělání v oboru ošetrovatelství v České republice.....	16
3.2 Kvalifikační vzdělávání v České republice	20
3.2.1 Teoretická výuka	22
3.2.2 Praktická výuka	23
3.3 Specializační vzdělávání.....	25
3.4 Celoživotní vzdělávání v České republice.....	25
3.5 Významná legislativa.....	26
3.6 Kompetence všeobecné sestry v České republice.....	28
4 Vzdělání v oboru ošetrovatelství na Ukrajině.....	31
4.1 Historie vzdělání v oboru ošetrovatelství na Ukrajině.....	32
4.2 Kvalifikační vzdělávání	35
4.3 Specializační vzdělávání.....	36
4.4 Celoživotní vzdělávání	36
4.5 Významná legislativa.....	37
4.6 Kompetence všeobecné sestry	38
4.7 Nostrifikace ukrajinského vzdělání	39
5 Návrh doporučení pro praxi	42
6 Závěr	43
Seznam použité literatury	44
Seznam příloh	50

Seznam použitých zkratek

a kol.	a kolektiv
atd.	a tak dále
Bc.	bakalář
CSc.	candidatus scientiarum
č.	číslo
ČAS	Česká asociace sester
ČR	Česká republika
ČSČK	Československá škola červeného kříže
ČSR	Československá republika
DiS.	diplomovaný specialista
doc.	docent
ECTS	European Credit Transfer System
EU	Evropská unie
ICN	International Council of Nurses
ILO	International Labour Organization
Mgr.	magistr
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
MŠVU	Ministerstvo školství a vědy Ukrajiny
MUDr.	medicinae universae doctor
MVDr.	medicinae veterinariae doctor
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
MZU	Ministerstvo zdravotnictví Ukrajiny
NVRU	Noviny Verchovné Rady Ukrajiny
Ph.D.	philosophiae doctor
PhDr.	philosophiae doctor
PZS	Poskytovatel zdravotních služeb
Sb.	sbírka
SDS	Spolek diplomovaných sester
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
Sv.	svatá
SZŠ	Střední zdravotnická škola
TSMU	Ternopolská státní medicinská univerzita

tzv.	takzvaně
VOŠ	vyšší odborná škola
VRU	Verchovna Rada Ukrajiny
VŠ	vysoká škola
VVRU	Vědomostí Verchovní Rady Ukrajiny
WHO	World Health Organization
ZHMU	Zhitomyrská medicinská univerzita

1 Úvod

Bakalářská práce se věnuje vzdělávacímu systému ošetrovatelství v České republice a na Ukrajině, jelikož v roce 2016 byl vytvořen Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstvem zdravotnictví České republiky pilotní projekt pod názvem Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny, který se vztahuje ke zdravotnickým profesím, a tím tak umožňuje až 500 ukrajinským specialistům ročně rychlejší a jednodušší postup zaměstnání v České republice. Hlavním cílem práce je zjistit, jaké odlišnosti existují ve vzdělávacím procesu v oboru ošetrovatelství mezi danými zeměmi a také další oblasti, a to například jaké odlišnosti v kompetencích lze očekávat ze strany ukrajinských pracovníků, jaké normativní předpisy regulují obor a jak probíhá samotný proces uznávání zahraničního vzdělání v České republice.

Ošetrovatelství je staré jako lidstvo samo. Za dobu svého vývoje ovšem prošlo různými změnami a až na konci 20 století se stalo samostatnou vědní disciplínou. Z historického pohledu lze ošetrovatelství rozdělit na tři základní vývojové linie. Nejstarší je laické ošetrovatelství založené na základní potřebě péče o sebe a své blízké, které se postupem času mění na ošetrovatelství charitativní, kde významnou roli zaujímá křesťanství a ošetrovatelské řády. Profesionální ošetrovatelství je třetím obdobím ošetrovatelství a má svoje specifické prostředí a požadavky, které se neustále mění a zvyšují i zásluhou pokročilého vývoje medicíny i techniky a činností významných osobností spojených s ním. Dle platné legislativy České republiky spadá ošetrovatelství do takzvaných povolání regulovaných zákonem, kde jsou přesně stanovené podmínky pro dosažení vzdělání v daném oboru a úroveň kompetencí i zodpovědností kladených na nelékařské zdravotnické pracovníky. Světová globalizace a vývoj v současné medicíně příznivě ovlivnily následující vývoji v ošetrovatelství, což si vyžádalo velice kvalifikované specialisty, schopné zvládat ovládání technického vybavení a stát se součástí multidisciplinárních týmů. Tyto a další jiné aspekty, jako například vstup České republiky do Evropské unie a členství ve Světové zdravotnické organizaci rovněž umožnily zdravotnickým pracovníkům volný pohyb na území Evropské unie a za její hranice. Z důvodu nedostatku nelékařského personálu ve zdravotnictví v České republice se stát začal zajímat i o možnosti získávání kvalifikovaného personálu z jiných zemí Evropy. Závěrem dlouhých debat politických stran se stalo řešení zaměstnávat zdravotnické pracovníky ze zemí, jejichž vývoj ošetrovatelství i systém vzdělávání

v oboru probíhaly podobně jako v České republice a jejichž jazyk i určité projevy národní mentality jsou Čechům blízké (jako například Ukrajinci). Na státní úrovni se pak musely řešit byrokratické a sociální záležitosti s tím související, jako například získávání víz, nostrifikace vzdělání, zajištění ubytování, jazykové kurzy a pomoc při adaptaci jedinců a jejich začlenění do české společnosti. Takovým způsobem by měla vláda vyřešit nedostatek ošetrovatelského personálu a také zavedením a upravením zákonů, které upravují vzdělávací proces v oboru ošetrovatelství v České republice. K volbě tématu práce mne vedlo rozhodnutí studovat obor ošetrovatelství v České republice a zjistit podobnosti a odlišnosti v přípravě všeobecných sester a případné perspektivy uplatnění v obou těchto zemích.

2 Cíle práce a metodika výzkumu

2.1 Cíle práce

- 1) Popsat systém vzdělání v oboru ošetrovatelství v České republice a na Ukrajině.
- 2) Popsat odlišnosti vzdělání v oboru ošetrovatelství v České republice a na Ukrajině.
- 3) Popsat proces nostrifikace ukrajinského vzdělání v České republice.

2.2 Metodika výzkumu

Jedná se o teoretickou práci, která byla zpracována metodou review a syntézy v období od srpna 2017 do června 2018. K vyhledávání dat a informací o vývoji ošetrovatelství v České republice sloužila databáze Ministerství zdravotnictví České republiky, Ministerstva vnitra České republiky a také české odborné publikace z oboru ošetrovatelství obsahující kapitoly z historie českého ošetrovatelství. K vyhledávání materiálů o procesu vzdělávání v ošetrovatelství na Ukrajině byly použity online stránky Verchovné Rady Ukrajiny, která přijímá a vydává všechny zákony. Dále byly použity internetové stránky vzdělávacích institucí, ve kterých se uskutečňuje sám proces vzdělávání a také některé z nevelkého počtu odborných učebnic, které byly vydány na Ukrajině.

3 Vzdělání v oboru ošetřovatelství v České republice

V České republice patří nelékařské zdravotnické profese k takzvaným regulovaným povoláním a vzdělávání v oboru ošetřovatelství je upraveno v České republice platnou legislativou (Česko, 2017a). Vzdělávání je rozděleno na tři základní formy kvalifikační, specializační a celoživotní (Podrazilová a kol., 2016). Dle směrnice Rady Evropské unie a doporučení Mezinárodní rady sester (ICN), Mezinárodní organizace práce (ILO) a Světové zdravotnické organizace (WHO) byly vytvořeny metodické pokyny, které upřesňují minimální požadavky na získání akademického úrovně vzdělání v oboru Ošetřovatelství (Slamková a Poledníková, 2013). Zpracováním těchto pokynů bylo pověřeno Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) České republiky (Bužgová a kol., 2011).

3.1 Historie vzdělání v oboru ošetřovatelství v České republice

K profesionalizaci oboru ošetřovatelství v českých zemích dochází, jako i jinde ve světě, v druhé polovině 20. století. K tomuto vývoji přispěly války, nejvíce Krymská válka (1854–1856), významné mezníky v oblasti medicíny, emancipace žen ve společnosti, pandemie infekčních onemocnění v Evropě v průběhu 19. století a řada dalších okolností. Během těchto událostí probíhalo neustálé vzdělávání pracovníků v ošetřovatelství, a proto se stala příprava profesionálně vzdělaných zdravotníků nevyhnutelnou (Švejnová, 2011). Významnou osobností, která výrazně ovlivnila vývoj moderního ošetřovatelství a zaslouženě se považuje za jeho zakladatelku, je Angličanka Florence Nightingale (1820–1910). Během svého života sepsala množství odborných poznatků, zápisků, publikací a učebnic, například Poznámky o ošetřovatelství, která se považuje za první odbornou učebnici. V roce 1860 založila první ošetřovatelskou školu při nemocnici sv. Tomáše v Londýně. Svým působením v průběhu Krymské války položil základy výzkumu v oboru a definovala základní pravidla ošetřovatelské péče, kterými jsou čistá voda, čistý vzduch, čisté prostředí, dostatek světla a funkční kanalizace. Také stanovila metaparadigma v ošetřovatelství, neboli předmět zkoumání ošetřovatelství (Podrazilová a kol., 2016). Důležitý přínos ve vývoji současného českého ošetřovatelství je také přisuzován ruskému chirurgovi Nikolaji Ivanoviču Pirogovu (1810–1881). Pirogov byl lékařem, profesorem, vynálezcem narkózy (1846) a zakladatelem prvního

anatomického ústavu na světě. Pirogov přispěl v období Krymské války k prosazení žen na bojišti. Považuje se také za zakladatele vojenské chirurgie. Spolu s 30 připravenými ošetřovatelkami odjel na frontu, kde se 10 měsíců společně s nimi staral o raněné vojáky. Své ošetřovatelky pojmenoval milosrdnými sestrami a jejich účasti ve válce si velice považoval. Po návratu z války v roce 1867 participoval na založení Ruského červeného kříže (Kutnohorská, 2010).

Druhá polovina 19. století je značně ovlivněna emancipací žen ve společnosti a národním hnutím, které zasáhlo i do českého ošetřovatelství. Za působení české spisovatelky Karolíny Světlé vznikla v roce 1874 první česká ošetřovatelská škola v Praze. Výuka na škole trvala několik měsíců formou kurzů a sestávala z teoretické a praktické části. Výuka probíhala pod odborným vedením lékařů. Vzdělávat se zde mohly měšťanské emancipované ženy. Škola sice za krátkou dobu zanikla, ale svým působením přispěla k budoucímu systematickému vzdělávání sester v jiných nemocnicích (Pospíšilová a Tóthová, 2014).

Přelomovým rokem pro vývoj ošetřovatelské profese v zemích Rakouska-Uherska byl rok 1914. Nařízením ministerstva vnitra bylo stanoveno povinné vzdělávání ošetřovatelek. Vzdělávání muselo trvat 2 roky a po jeho ukončení ošetřovatelky získaly kompetence, a tím měly možnost poskytovat péči v nemocnicích, provádět preventivní a sociální péči, která měla být především orientována na děti a domácí péči. Zásluhou daného nařízení v Praze v roce 1916 byla otevřena Státní dvouletá ošetřovatelská škola, která se stala první odbornou školou na celém českém území (Hanzlíková, 2011). Tato škola působila i po první světové válce a za doby První republiky (po rozpadu Rakousko-Uherska v roce 1918) se stala rámcem pro nově otevřené školy. Na vývoji této školy a celkově i českého ošetřovatelství se značnou mírou podílela dcera prvního prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka Alice Masaryková. Na její pozvání přijely 3 americké sestry Červeného kříže, které zajistily teoretickou a praktickou bázi výuky a zaškolily primární sestry (školitelky) pro praktickou složku výuky. Primární počet absolventek školy byl kolem 10–15 abiturientek, a proto v dalších letech v nemocnicích pracovaly nejen diplomované ošetřovatelky, ale i ošetřovatelky bez požadovaného vzdělání. Je třeba poznamenat, že jejich péče příznivě působila na nemocné, přitom samy ošetřovatelky měly nízký status ve společnosti. Angažované ošetřovatelky se snažily zlepšit prestiž ošetřovatelství ve společnosti, a proto v roce 1921 zřídily Spolek absolventek ošetřovatelské školy, který byl v roce 1928 přejmenován na Spolek diplomovaných sester (SDS). Spolek nejen reprezentoval ošetřovatelky, ale snažil

se i o vylepšení materiálních a sociálních podmínek ošetrovatelky a podílel se značnou mírou na následném vzdělání a vývoji profese. Jejich zásluhou byl SDS v roce 1933 přijat do ICN (Mezinárodní rada sester) a v roce 1937 vydal svůj první časopis *Diplomovaná sestra*. V roce 1923 se ředitelkou školy stala Sylva Macharová, jedna z prvních diplomovaných sester (Pospíšilová a Tóthová, 2014).

Po druhé světové válce, kdy se Československo nacházelo pod vlivem Sovětského svazu, se počet ošetrovatelských škol zvýšil. Ovšem úroveň vzdělání na 2letých školách nedostačovala pro vedoucí pozice v oboru a proto vyjádřením návrhu Jarmily Hennerové na SDS 2. července 1945 byly schváleny návrhy na založení vyššího jednorozhodního ošetrovatelského studia. Následující rok (15. září 1946) byla založena v Praze první Vyšší ošetrovatelská škola Československého Červeného kříže (ČSČK) s 30 prvními studentkami. Takový systém existoval až do roku 1948, kdy z důvodu politických změn (Československo se dostalo pod kontrolu totalitárního komunistického režimu) byl reorganizován celý vzdělávací proces v oboru. Zákon č. 95/1948 Sb., školský zákon, stanovil jednotný systém výchovy a vzdělání, kde ošetrovatelské školy spadaly do vyšších odborných škol. Změnami prošel i samotný název, který od 1. září 1949 zněl Vyšší sociálně zdravotní škola a od školního roku 1950/1951 byl přejmenován na Vyšší zdravotní školu. Přijetím zákona č. 77/1951 Sb., o středních zdravotnických pracovnících, se změnil titul diplomovaná ošetrovatelka a na místo něj se zavedl název zdravotní sestra (Hanzlíková, 2011).

Vývoj od roku 1948 přinesl velké změny do celého zdravotnictví včetně jeho vzdělávání. Zrušením 2letých ošetrovatelských škol, změnou přijímacích podmínek (věk uchazeček z 18–30 let se snižoval až na 14 let) se vývoj kvality vzdělávání oproti západním zemím významně opozdil. Ošetrovatelské školy se nacházely pod kontrolou ministerstva školství. Na vyšší odborné školy se přijímali žáci po splnění školní docházky a tříleté vzdělávání zahrnovalo předměty všeobecného a odborného zaměření. Vzdělávací instituce se nacházely ve větších městech na území Čech a Moravy a poskytovaly možnost získat vzdělání v oborech ošetrovatelka, dětská sestra, zdravotnická pracovnice, porodní asistentka, zdravotní laborant a zubní laborant. Po ukončení dvouleté společně zaměřené výuky měli studenti možnost vybrat si odborné zaměření dle vlastních představ. Výuka probíhala formou teoretického a praktického vyučování, poslední probíhala v nemocnicích. Ukončení studia spočívalo v úspěšném složení maturitní zkoušky z praktické (v nemocnici) a teoretické části (před komisí) a získáním vysvědčení o způsobilosti k výkonu povolání zdravotní sestry ve všech zařízeních preventivní

a léčebné péče v Československé republice (ČSR). K tomu sestra získávala odznak „*Sloužím zdraví lidu*“ s červeným křížem uprostřed (Kutnohorská a kol., 2010, s. 15).

Od roku 1954 došlo k dalším změnám, a to k prodloužení studia z 3 let na 4 roky. Po ukončení studia měly absolventi možnost studovat na vysokých školách (Farkašová a kol., 2010). Nelze opomenout, že již od roku 1960 měly sestry možnost získat vysokoškolské vzdělání formou pětiletého studia na Fakultě všeobecného lékařství a Filosofické fakultě Univerzity Karlové v Praze. V prvních letech bylo zájemců o studium poměrné málo a studium se prolínalo s psychologií a filosofií (Haškovcová a Pavlicová, 2013). Zajímavým faktem je skutečnost, že po skotském Edinburgu se stala Univerzita Karlova v Praze druhou univerzitou na světě, kde sestry mohly získat vysokoškolské vzdělání (Bužgová a kol., 2011).

Již v roce 1962 vznikla další možnost získat vysokoškolské vzdělání pro sestry na Filosofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Výuka umožňovala získat po dvouletém dálkovém i prezenčním studiu a po úspěšném složení rigorózní zkoušky získat titul PhDr. Zasluhou profesora z University Karlovy Vladimíra Pacovského mohly sestry získat vysokoškolské vzdělání (Farkašová a kol., 2010).

K markantním změnám ve vzdělávacím procesu v oboru ošetrovatelství v České republice dochází od pádu totalitárního sovětského režimu v roce 1989 a po následném vstupu České republiky do Evropské unie, kde došlo k reorganizaci celého vzdělávacího procesu dle standardu Evropské unie (Hanzlíková, 2011). Od roku 1992 bylo umožněno získat sestrám vysokoškolské vzdělání v širokém spektru studijních programů a s ním i akademický titul bakalář Bc. nebo magistr Mgr. na vysokých školách s následnou potřebou celoživotního vzdělání. Studium je realizováno nejen na lékařských fakultách, ale i na fakultách se zdravotnickým zaměřením (Bužgová a kol., 2011). Razantně vzrostl počet vysokoškolsky vzdělaných sester a tím došlo k rozšíření jejich kompetencí a funkcí (hlavní, vrchní, staniční sestra, sestra manažerka, poradkyně, advokátka pacientu, mentorka atd.). Absolventky získávaly nejen možnost studovat v zahraničí, ale i v zahraničí vykonávat stáže či pracovat. Vznikala potřeba systematizace ošetrovatelského procesu (zhodnocení pacienta, stanovení ošetrovatelské diagnózy s následným plánováním, realizací a zhodnocením ošetrovatelského procesu), systémového vedení odborné dokumentace, standardizace péče (první standardy byly vytvořené již koncem 30. let 20. století lékařem Albertem z Baťovy nemocnice ve Zlíně) a realizaci kontrol (auditu) dle Národního programu kvality zdravotní péče MZČR (Haškovcová a Pavlicová, 2013).

V roce 1991 za účasti doc. Marty Staňkové, se významně ovlivnil další vývoj ošetrovatelství, obor zdravotní a dětská sestra byl změněn na obor všeobecná sestra. Změnila se i základna pro obor. Vyučovací proces tvořily všeobecné a odborné předměty klinického směru. Vznikem samostatné České republiky (1. ledna 1993 roku) vznikla i legislativa upravující vzdělávání v daném oboru (Zelinka, 2014). Vstup České republiky v roce 2004 do Evropské unie měl za následek podstatné změny v legislativě České republiky a obzvlášť v jeho zdravotnictví. To však klade větší nároky na vzdělání v oboru ošetrovatelství a tak začátkem školního roku 2004/2005 bylo zrušeno studium zdravotní sestra na středních zdravotnických školách (Podrazilová a kol., 2016).

Dle doporučení Rady Evropy a Světové zdravotnické organizace by sestry měly být ve 21. století vysokoškolsky vzdělané (Bužgová a kol., 2011). Možnost získat vzdělávání v oboru ošetrovatelství byla uspořádána tak, že na střední zdravotnické škole se vzdělávaly zdravotničtí asistenti, které měly možnost po ukončení nastoupit na vyšší odbornou školu (nejméně v 3letém studiu v oboru diplomována všeobecná sestra ukončeným absolutoriem) nebo na vysokou školu (nejméně v 3letém bakalářském studiu ukončené státní závěrečnou zkouškou), (Česko, 2004a). Vysokoškolsky vzdělané sestry a diplomované sestry po ukončení studia jsou přihlašovány do Národního registru zdravotnických pracovníků a během celého života neustále se vzdělávat. V současné době zdravotničtí asistenti jsou přejmenováni na praktické sestry (Česko, 2017a).

3.2 Kvalifikační vzdělávání v České republice

Kvalifikačním vzděláváním se rozumí vzdělávání vedoucí k získání odborné kvalifikace za účelem poskytnutí odborné ošetrovatelské péče bez odborného dohledu jednotlivcům, rodinám a komunitám ve zdraví a nemoci a také za účelem vývoje ošetrovatelské profese, vzdělávání odborníků nejenom pro interdisciplinární, ale i multidisciplinární tým dle mezinárodních standardů, a tím umožnit pracovníkům přístup k celoživotnímu vzdělávání (Česko, 2005a). Získat kvalifikační vzdělávání v oboru ošetrovatelství lze v současné době v České republice dle platného zákona na vyšší odborné škole nebo na vysoké škole. Uchazeč o studium musí předložit doklad o ukončení středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo vyššího odborného vzdělání (Česko, 2017a), přiložit lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k výkonu povolání zdravotnického pracovníka (Česko, 2006). Absolventy vyšší odborné školy, nejméně

3letého prezenčního neboli kombinovaného studia v oboru diplomována všeobecná sestra (Česko, 2017a) ukončují studium obhajobou absolventské práce a závěrečnou zkouškou z předmětu ošetřovatelství (teorie ošetřovatelství, ošetřovatelský proces, výzkum a multikulturní ošetřovatelství), ošetřovatelství v klinických oborech, humanitních věd (pedagogika, etika, psychologie v ošetřovatelství) a zkouškou z cizího jazyka. Následně k tomu získávají neakademický titul Diplomovaný specialista DiS. (Česko, 2005b). Absolventi této školy musí však splnit další požadavky, a to absolvovat 4 600 hodin výuky a z toho je 2300–3000 hodin praktického vyučování na pracovišti poskytovatele zdravotních služeb (dříve zdravotnické zařízení), dále teoretickou výuku ze základů věd důležitých při poskytování všeobecné ošetřovatelské péče (Česko, 2016a). Další možnost získat kvalifikaci mají žáci středních zdravotnických škol oboru praktická sestra absolvováním nejméně 1 rok na vyšší odborné škole, kdy mohou být přijati do vyššího než prvního ročníku se stejnými podmínkami pro ukončení studia (Česko, 2017a). Školní program v oboru Praktická sestra by měl být v délce 4 roky a vyučování by mělo obsahovat nejméně 1 200 hodin, z toho nejméně 700 teoretické výuky a 600 hodin výuky praktické (Česko, 2017b) a je ukončen maturitní zkouškou (Česko, 2004b).

Zájemci o vysokoškolské studium pak mají možnost pro získání kvalifikace se přihlásit do akreditovaného studijního oboru Všeobecná sestra. Studium trvá stejně jako na vyšší odborné škole, nejméně 3 roky, se stejnými požadavky na hodinové dotace teoretické a praktické části výuky. Po úspěšné obhajobě bakalářské práce a složení státní závěrečné zkoušky z předmětů ošetřovatelství (teorie ošetřovatelství, multikulturní ošetřovatelství, ošetřovatelský proces a potřeby člověka, výzkum v ošetřovatelství), ošetřovatelství v klinických oborech a humanitní vědy (psychologie, pedagogika, etika v ošetřovatelství) studenti získávají akademický titul (Bc.) bakalář a mohou vykonávat své povolání bez odborného dohledu jiného zdravotníka (Česko, 2005a). Odborná způsobilost k výkonu povolání všeobecné sestry se také získává absolvováním studijního oboru zdravotní sestra na střední zdravotnické škole, pokud bylo studium zahájeno nejpozději ve školním roce 1996/1997 či absolvováním střední zdravotnické školy ve studijním oboru všeobecná sestra, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději ve školním roce 2003/2004 (Česko, 2017a). Je třeba zmínit, že absolventi středních zdravotnických škol ve školním programu zdravotnický asistent jsou přejmenováni na praktické sestry, pokud zahájili studium nejpozději ve školním roce 2018/2019. Odbornou způsobilost k výkonu povolání praktické sestry lze získat studiem

6 semestrů na vysoké škole ve studijním programu všeobecná sestra neboli absolvováním 3 ročníku na vyšší odborné škole v oboru Diplomovaná všeobecná sestra (Česko, 2017a).

3.2.1 Teoretická výuka

Současné ošetrovatelství, jako vědní disciplína, se odvětvilo od medicíny na konci 80. let 20. století ve Spojených státech amerických (Švejdová, 2011). Je to obor multidisciplinární s bohatou teoretickou základnou čerpající z řady dalších oborů a interdisciplinární, rovněž propojující další obory (Kutnohorská, 2010).

Ošetrovatelství má svou teoretickou složku poskytující znalosti z věd, které tvoří základ potřebný pro poskytování všeobecné ošetrovatelské péče. Zahrnuje předměty jako dějiny, teorie a metodologie ošetrovatelství (Česko, 2005b) a klinickou bázi vycházející z klinických oborů jako například latinská terminologie, fyziologie, farmakologie, anatomie, patologická fyziologie, patologie, epidemiologie a mikrobiologie, biofyzika, biochemie, genetika, hematologie a transfuzní lékařství, klinická propedeutika, genetika, základy radiologie se základy radiační ochrany, vztah mezi zdravotním stavem, fyzickým a sociálním prostředím pacienta a jeho chování, ochrana a podpora veřejného zdraví a prevence nemocí, motivace a edukace ke zdravému životu, znalosti o zdravotnických prostředcích a manipulace s nimi a zdravotní výchova obyvatelů (Česko, 2017b).

Další složkou teoretické výuky jsou předměty vycházející z klinických oborů a speciálních oborů, jako například historie ošetrovatelství, etika v ošetrovatelství, péče o zdraví ve všeobecném kontextu, komunitní péče, ošetrovatelství v praktickém a zubním lékařství a také ošetrovatelství v interních oborech, chirurgických oborech, ortopedie a traumatologie pohybového ústrojí, neurologie, pediatrie, péči o matku a novorozence, psychiatrie, onkologie, hematoonkologie, otorinolaryngologie, oftalmologie, infekční lékařství, dermatovenerologie, péče o seniory a geriatric, paliativní péče, dietetika, intenzivní péče a léčebná rehabilitační péče. Následnou složku teoretické části výuky tvoří společenské vědy, a to sociologie, filosofie, obecná psychologie a psychologie zdraví a nemoci, vývojová psychologie, základy pedagogiky a edukace, právní předpisy ve vztahu k sociální problematice, ekonomie, informatika, statistika a metodologie výzkumu a praxe, založenu na důkazech (Česko, 2017b).

Teoretickou část výuky studenti absolvují na fakultě formou přednášek a cvičení nebo formou samostudia. Podle předpisů školy, v průběhu minimálně doby studia

(3 roky), plní studenti školní povinnosti formou získávání kreditů z povinných základních a oborových předmětů (Česko, 2005b). Studium je převedeno do kreditů dle kreditního systému používaného v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání (Česko, 2016a).

Výuka je zajišťována pedagogickými pracovníky, kteří dosáhli kvalifikačního vzdělání v oboru ošetrovatelství dle platné legislativy. Poslední složkou teoretické části jsou volitelné předměty, a to odborný jazyk, tělovýchova a jiné dle požadavků a nařízení dané školy. Evropská unie nedoporučuje, aby se některé předměty shodovaly v názvech, ale zároveň umožňuje školám přejít na své vlastní názvy předmětů. Použitou literaturu pro zpracování přednášek, dle vzdělávacího programu, si škola vybírá sama a může využít i cizojazyčnou literaturu. Některé školy také doporučují věnovat více času ošetrovatelské problematice. Cílem teoretické výuky je seznámit studenta se zdravotním systémem, ošetrovatelskou problematikou, se standardy poskytování zdravotních služeb, zároveň naučit studenta samostatně sestavovat ošetrovatelský plán dle potřeb pacienta a orientovat se v něm, rozpoznat klinické projevy různých onemocnění a umět včasné poskytnout neodkladnou péči, a dále také naučit studenta komunikačním dovednostem, připravit studenty, kteří se stanou součástí moderního zdravotního týmu a budou umět ovládat současné zdravotnické přístroje, studenty, kteří budou umět reagovat v akutních situacích a budou mít organizační schopnosti (Česko, 2005b).

3.2.2 Praktická výuka

Jednou z nejdůležitějších složek výuky v ošetrovatelství tvoří její praktická složka. Zde studenti mají možnost již od prvního semestru aplikovat své teoretické poznatky a dovednosti v praxi, která probíhá na standardním lůžkovém, ambulantním nebo jiném pracovišti poskytovatelů zdravotních služeb spolupracujícího s danou školou. Pod přímým vedením pedagogického, akademického odborného pracovníka nebo mentora realizují studenti ošetrovatelský proces přímo u pacientů, a tím zlepšují své manuální dovednosti, stávají se součástí zdravotního týmu a také je kladen velký důraz na jejich samostatnost a zodpovědnost. Ošetrovatelské zákroky prováděné během praxe musí být zapsány do deníku odborné praxe, který je škola povinna si samostatně vytvořit (Česko, 2005b). Tato pomůcka slouží ke sledování vyučujícího procesu studenta během

praxe, k přehledu intervencí a kompetenci. Nároky, kladené na praktickou část výuky, by měly být minimálně 2 300 hodin a maximálně 3 000 hodin (Česko, 2018).

Dle národních standardů České republiky a na doporučení Evropské unie je tato složka výuky rozdělena určitým počtem pro každý studijní ročník. Pro 1. ročník je obsah hodin stanoven na 740 hodin, pro 2. ročník na 920 hodin a na 640 hodin pro závěrečný 3. ročník. Hodinové rozdělení se týká také jednotlivých pracovišť, například doporučené hodiny pro chirurgická oddělení čítají 160 hodin, pro pediatrii 180 hodin, pro gynekologicko-porodnická oddělení 100 hodin, pro intenzivní péči 40 hodin, pro psychiatrii 60 hodin, pro komunitní péči 40 hodin a pro jiné obory 40 hodin (Česko, 2005b).

Praktické vyučování by mělo probíhat v praktickém a zubním lékařství, dále na interních a chirurgických pracovištích, dále na ortopedii, traumatologii, neurologii, pediatrii, gynekologii a porodnictví, psychiatrii, onkologii, hematologii. Studenti by také měli vykonávat praxi na vybraných pracovištích, jak jsou např. ORL, oční, kožní, infekční apod. Praxe také zahrnuje geriatrická oddělení, intenzivní péči, paliativní péči, komunitní péči a ve vlastním prostředí pacienta, tedy v domácí péči (Česko, 2017b).

V 1. ročníku by se studenti měli zabývat problematikou preventivní péče, sestavováním anamnestických ošetřovatelských údajů, stanovením ošetřovatelských diagnóz, plánováním, realizací a také hodnocením ošetřovatelského procesu. Důležité je také se orientovat v infrastruktuře poskytovatelů zdravotnických služeb a být schopný orientovat se v diagnostických metodách a rizika spojená s nimi, ovládat edukační dovednosti a aplikovat ošetřovatelské intervence v praxi. Na konci 2. ročníku se očekává, že studenti během proběhlé praxe prohloubili a zlepšili si své manuální a organizační schopnosti související s jejich odbornou kompetencí, získali nové poznatky a naučili se novým věcem. Po splnění praxe se očekává, že student bude schopný nejen poskytnout ošetřovatelskou péči pacientům na pracovištích poskytovatelů zdravotních služeb, ale i v jejich vlastním prostředí. Poté je student připravený k výkonu odborného povolání jako kvalifikovaný pracovník dle současných světových norem a standardů (Česko, 2005b).

3.3 Specializační vzdělávání

Specializační vzdělání v oboru ošetrovatelství všeobecná sestra může získat v klinických oborech intenzivní péče, perioperační péče, ošetrovatelská péče v pediatrii, intenzivní péče v pediatrii a porodnictví, komunitní péče v porodní asistenci, intenzivní péče v pediatrii, ošetrovatelská péče v interních oborech, ošetrovatelská péče v chirurgických oborech, ošetrovatelská péče v psychiatrie, perfuziologie, komunitní ošetrovatelská péče, intenzivní péče v porodní asistenci, a také organizace a řízení ve zdravotnictví (Česko, 2010).

V rámci navazujícího magisterského studie je možné v České republice získat také specializaci v některých výše uvedených oborech neboli odbornou specializaci v daném oboru. Nestanoví-li zákon jinak, činí standardní doba studia dva roky a nejvýše tři roky. Forma výuky je distanční nebo prezenční (Česko, 2016b). Výuka probíhá v akreditovaných zařízeních nebo na pracovišti poskytovatele zdravotních služeb (v minulosti zdravotní zařízení). Výuka probíhá formou modulu, obsahuje jak teoretickou tak i praktickou složku. Povinnosti jsou plněny formou kreditů během studia. Délka, obsah a rozsah přípravy jsou dány akreditačním programem dle národních standardů. Akreditační zařízení nabízející specializační vzdělání samostatně stanoví počet hodin teoretické a praktické výuky a také místo plnění praxe (Bužgová a kol., 2011). Specializační vzdělání je ukončeno úspěšným složením zkoušky (Česko, 2016b).

3.4 Celoživotní vzdělávání v České republice

„Celoživotním vzděláváním se rozumí průběžné obnovování, zvyšování, prohlubování a doplňování vědomostí, dovedností a způsobilosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků v příslušném oboru v souladu s rozvojem oboru a nejnovějšími vědeckými poznatky v zájmu zachování bezpečného a účinného výkonu příslušného povolání“ (Česko, 2004a, s. 1466).

Existují povolání, ke kterým patří i ošetrovatelství, u nichž celoživotní vzdělávání pracovníků je podporováno a regulováno pomocí zákonů, vyhlášek a jiných dokumentů na státní úrovni (Bužgová a kol., 2011). Dle Ministerstva zdravotnictví České republiky, které je hlavním řídicím orgánem ve zdravotnictví České republiky, mělo by být

celoživotní vzdělávání zdravotníků zaměřené především na to, aby odborníci během celého života měli možnost kontinuálně prohlubovat získané odborné poznatky a schopnosti, a tím přispět vývoji ošetrovatelství pomocí vědeckého bádání a podpoře výzkumných činností s následnou aplikací výzkumných metod do ošetrovatelské praxe (Kutnohorská, 2009).

Celoživotní vzdělání v oboru ošetrovatelství je orientováno hlavně na jeho klinickou složku (ambulantní, komunitní a lůžkovou péče). Neustálý vývoj medicíny a ošetrovatelství také kladně působí na další vývoj vzdělávání zdravotníků (Podrazilová a kol., 2016). Celoživotní vzdělávání je studium uskutečňované po celý život. Zájemcům, usilujícím o prohloubení dosud získaných odborných poznatků, jsou nabízeny různé možnosti, a to inovační, certifikované neboli odborné kurzy. Další alternativou je absolvování e-learningových kurzů, možnosti odborných stáží v zahraničí nebo v akreditovaných zařízeních státu, účast na seminářích, sympoziích, pracovních dnech, národních a mezinárodních konferencích. Nemalou roli ve vzdělávání pracovníků činí mentorská, pedagogická, publikační a výzkumná činnost, která umožňuje nejen rozvoj samotného odborníka, ale aplikaci jeho teoretických poznatků a metod do praxe s navazující možností učit nové generace dle potřeb moderního ošetrovatelství a medicíny, která je jeho nedílnou součástí (Bužgová a kol., 2011).

Transformace oboru do současné moderní podoby a jeho vývoj, který přetrvává i dodnes, přinesl s sebou další možnosti jeho odborníkům se kontinuálně vzdělávat během celého života v oboru. Do celoživotního vzdělávání může také patřit si zvyšovat svou kvalifikaci. Příkladem může být získání akademického titulu bakalář (Bc.), za ním pokračuje navazující studium a získání titulu magistr (Mgr.). Po ukončení tohoto studia je možnost získat akademický titul doktor filosofie (PhDr.) formou absolvování jednoročního studia na vysoké škole nebo absolvováním navazujícího doktorského studia prezenční i kombinovanou formou a získání titulu doktor (Ph.D.) za podmínky úspěšné obhájení státní doktorské zkoušky (Podrazilová a kol., 2016). Existuje také možnost získat další akademický titul docent (doc.) nebo titul profesor (Česko, 2016b).

3.5 Významná legislativa

Nelékařský zdravotnický pracovník, kterým je všeobecná sestra, je osoba která přímo nebo nepřímo zasahuje do integrity pacienta a může bezprostředně ohrozit jeho zdraví

a život při uskutečnění své odborné činnosti. Proto byla zavedena řada opatření na státní a mezinárodní úrovni. Formou schválení a vydání vyhlášek, zákonů a jiných předpisů stát uskutečňuje kontrolu nad pracovníky takzvaných regulačních povolání, do kterých spadá i ošetrovatelství. Tímto se stanovují i striktní kritéria a pravidla, kterými se zdravotničtí pracovníci musí bezprostředně řídit při vykonávání odborných činností. Několik posledních let trvá jejich oprava a doplňování, které je možná vyhledat na stránkách Ministerství zdravotnictví České republiky, které schvaluje dané zákoníky a je zároveň hlavním řídicím organem ve zdravotnictví České republiky (Bužgová a kol., 2011).

V další části je uvedena nejpodstatnější legislativa, které se vztahují ke vzdělávání a vykonávání nelékařského zdravotnického povolání v České republice, a to **Věstník MZČR částky 9/2004**, Koncepce Ošetrovatelství; **Zákon č. 201/2017 Sb.**, Zákon, kterým se mění zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů; **Zákon č. 147/2016 Sb.**, kterým se mění zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování; **Vyhláška č. 391/2017 Sb.**, kterou se mění vyhláška č. 55/2011Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění vyhlášky č. 2/2016 Sb.; **Vyhláška č. 3/2016 Sb.**, kterou se mění vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání, ve znění vyhlášky č. 129/2010 Sb.; **Vyhláška č. 470/2017 Sb.**, kterou se mění vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání, ve znění pozdějších předpisů; **Nářízení vlády č. 31/2010 Sb.**, o oborech specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí. Nelze také opomenout, že **Vyhláška č. 4/2010 Sb.**, kterou byl stanovení kreditní systém ke dni 01. 09. 2017, byla zrušena.

Výše představené normy ovšem nejsou jediným regulátorem v daném oboru. Řízení ošetrovatelství se věnuje i Česká asociace sester (ČAS), dále hlavní sestra České republiky Alice Strnadová a v rámci své činnosti řídí ošetrovatelství na státní úrovni. ICN společně s WHO regulují obor na mezinárodním úrovni vydáváním směrnic,

kteřé se zabývají ne jenom problematikou normativních předpisů, ale i prevencí epidemických nemocí a zvýšením věku celé populace, rozvojem výzkumů v medicíně a jinou zdravotnickou problematikou. Neposlední role v korigování ošetřovatelství náleží Evropské unii, která nejenom upravuje ale i podporuje bezhraničný přesun a uplatnění vysoce kvalifikovaných zdravotníků na svém území (Bužgová a kol., 2011)

3.6 Kompetence všeobecné sestry v České republice

Kompetence všeobecné sestry v České republice jsou přesně definované vyhláškou č. 391/2017 Sb. o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. **Bez přímého vedení jiného zdravotníka a bez indikace lékaře** všeobecná sestra uskutečňuje kontinuální vedení zápisu do zdravotnické dokumentace a jiné dokumentace, dle platných norem a také ukládá informace do informačního systému, edukuje pacienta, rodinu a skupiny v oblasti prevence a podpory zdraví. Podílí se na zapojení nového pracovníka do týmu (tedy adaptační proces), řeší následky při vzniku mimořádné události nebo krizové situace. Dále hodnotí základní potřeby pacienta, rizika (dle měřicích metod), stupeň soběstačnosti, monitoruje bolest pacienta, stav výživy pacienta, dále monitoruje, zaznamenává a hodnotí jeho psychický stav, sbírá jeho osobní údaje (datum narození, rodné číslo, místo bydlení atd.), údaje o rodině, zaměstnání a sociální údaje, posuzuje stav kůže, včetně jejich ošetření. Dále hodnotí a ošetřuje centrální a periferní žilní vstupy, stomie a chronické rány, zajišťuje průchodnost centrálních a periferních žilních vstupů. Dále hodnotí úroveň soběstačnosti pacientů, provádí prevenci poruch těla a imobility pacienta, provádí rehabilitační ošetřovatelství ve spolupraci s fyzioterapeutem, ergoterapeutem, logopedem, a pasivní a aktivní posazování, polohování, dechová a kondiční cvičení, nácviky mobility, přesunu, sebezpečí, cvičení při poruše komunikace, polykání, vyprazdňování a používá metody bazální stimulace. Další činnost zahrnuje edukaci a vytvoření edukačního materiálu pro pacienta (eventuálně pro jiné osoby) v oblasti ošetřovatelského procesu a aplikaci zdravotnických pomůcek. Ve spolupraci se sociálním nebo zdravotně-sociálním pracovníkem zajišťuje právní a sociální potřeby pacienta. Při umírání zajišťuje psychickou podporu nejen umírajícím, ale i jejich okolí, a po úmrtí pacienta se postará o tělo zemřelého. V oblasti manipulace s léčivými přípravky je kompetentní přebírat, kontrolovat, uchovávat a dbát na dostatek jejich

zásobení. Dále je kompetentní přebírat, kontrolovat, uchovávat a manipulovat se zdravotnickými prostředky, zajišťuje jejich dezinfekci a sterilizaci. Vyhláška jí umožňuje provádět, analyzovat, hodnotit kvalitu a bezpečnost péče, dbát na připravenost technického a věcného vybavení a kontrolovat funkčnost zdravotnických prostředků. Všeobecná sestra dále doporučuje vhodné zdravotnické pomůcky pro péči o stomie, chronické rány a o inkontinentní pomůcky. Také doporučuje vhodné kompenzační pomůcky a navrhuje zdravotnické pomůcky k zajištění mobility a sebepečce v domácnosti. Všeobecná sestra také ošetřuje zavedené močové katétry u pacientů ve všech věkových kategoriích, provádí výplach močového měchýře. Také zajišťuje veškeré činnosti při přijetí, přemístování a propouštění pacientů. Dále monitoruje základní fyziologické funkce (tep, tlak, tělesná teplota, dech a další), saturaci kyslíkem a umí je hodnotit. (Česko, 2017c).

Při poskytování velice specializované ošetrovatelské péče pod odborným dohledem všeobecné sestry specialistky může všeobecná sestra v souladu s diagnózou lékaře nebo zubního lékaře plnit následně činnosti, které jsou uvedeny ve výše uvedeném odstavci, kromě sociálního hodnocení pacienta, zajišťování činností souvisejících s přemístováním a propouštěním pacienta, poskytováním psychické podpory umírajícím a jejich okolí a dále hodnocení kvality a bezpečí poskytované péče, zajišťování vybavení pracoviště, doporučování zdravotnických prostředků na stomie, chronické rány a stomie a v oblasti doporučování kompenzačních pomůcek (Česko, 2017c).

V rozsahu své odborné způsobilosti může všeobecná sestra vykonávat **činnosti na indikaci lékaře činnosti bez přímého vedení jiného zdravotníka** v souladu s lékařskou diagnózou a diagnózou stanovenou zubním lékařem, farmaceutem, klinickým psychologem nebo logopedem. Všeobecná sestra poskytuje základní a specializovanou ošetrovatelskou péči a péči na zvláštních pracovištích. K její kompetenci patří i zajištění a provádění vyšetření biologického materiálu, získaného neinvazivní cestou a také kapilární krve, zajištění průchodnosti horních dýchacích cest pomocí odsávání sekretu a také odsávání z permanentní tracheostomické kanyly. Dále všeobecná sestra zavádí periferní žilní katétry (děti starší 3 let), podává léky kromě radiofarmak, zavádí a udržuje inhalační a kyslíkovou terapii. Dále ošetřuje akutní a operační rány, ošetřuje drény a drenážní systémy. Sestra může odstraňovat stehy u hojících se ran per primam, dále může odstraňovat drény kromě hrudních drénů a v oblasti hlavy. Další pravomocí všeobecné sestry je provádět katetrizaci močového měchýře (ženy a dívky starší 3 let), ošetřuje tracheostomie, zavádí gastrické sondy u pacientů starším 10 let, zajišťuje

průchodnost a ošetřuje gastrické sondy. Všeobecná sestra také může aplikovat enterální výživu, provádí výplachy žaludku, asistuje při aplikaci transfuze (Česko, 2017c).

Poslední složkou **kompetence všeobecné sestry** jsou **činnosti prováděné pod odborným dohledem lékaře nebo zubního lékaře**. K nim patří podání nitrožilních krevních derivátů, zpracování dentálních materiálů v ordinaci, plní přímou činnost zubní instrumentárky (Česko, 2017c).

4 Vzdělání v oboru ošetřovatelství na Ukrajině

Ukrajina je demokratickou republikou středně-východní Evropy s vlastní Ústavou (Konstituce) a jazykem (ukrajinský). Nejvyšším orgánem státní moci je Parlament (Verchovná Rada Ukrajiny, VRU) a hlavou státu je prezident. VRU schvaluje a vydává zákoníky. Řídícím orgánem ve zdravotnictví Ukrajiny je Ministerstvo zdravotnictví Ukrajiny (Ukrajina, 1992). Systém zdravotního pojištění nevychází (na rozdíl od českého) z Bismarckova systému veřejného zdravotnictví (Česko, 2017d), ale Ukrajina aplikuje Semaškův model (Ukrajina, 1996).

Pro účely bakalářské práce je v této kapitole představen kontext vzdělávacího systému na Ukrajině a následně systém vzdělávání v ošetřovatelství. Vzdělání na Ukrajině se dělí na předškolní, základní, všeobecné střední a sekundární, střední odborné vzdělání, vyšší odborné vzdělání, vysokoškolské vzdělání a celoživotní vzdělání. Dle Ústavy Ukrajiny a platných zákonů je vzdělání na Ukrajině povinné (všeobecné střední) a bezplatné. Povinné vzdělání (základní) začíná v 6 letech a trvá 12 let (základní trvá 4 roky, všeobecné střední 5 let, sekundární 3 roky, odborné střední 3 roky, vyšší odborné 3 roky, vysokoškolské vzdělání 4 roky Bc., 2 roky Mgr.). Formy vzdělání jsou prezenční, kombinovaná, večerní, individuální a externí forma. Známkování má 12 stupňů, kde známky 12, 10, 11 jsou ekvivalentní české známce atd. Vzdělávací instituce se dělí na státní a soukromé a všechny musí plnit povinnosti pro získání licence k provádění vzdělávacích aktivit a certifikát o akreditaci vzdělávacích programů (Ukrajina, 2014). Vysokoškolské vzdělávací instituce se rozdělují dle úrovně poskytovaného vzdělání na 4 stupně národní akreditace. K první úrovni patří střední technické a odborné školy, k druhé úrovni patří vyšší odborné školy a do třetí a čtvrté úrovně spadá vysoká škola, akademie, konzervatoř (Ukrajina, 2017a).

Od roku 1997 lze vzdělání v oboru Ošetřovatelství na Ukrajině získat na Vyšší zdravotní škole (3 roky po ukončení všeobecného středoškolského vzdělání a 2 roky po ukončení sekundárního vzdělání a získání neakademického titulu DiS.) a nebo na vysoké škole (4 roky po ukončení sekundárního vzdělání či 3 roky po ukončení Vyšší zdravotní školy prezenční formou studia a 3,5 roky kombinovanou formou studia) a získání akademického titulu Bc., a také navazující magisterský studium (18–24 měsíce) prezenční a kombinovanou formou výuky a získání akademického titulu magistr (Mgr.) ve specializačním programu Ošetřovatelství a Ochrana veřejného zdraví nebo získání akademického titulu doktor filosofie (Makhnovska, 2015).

4.1 Historie vzdělání v oboru ošetrovatelství na Ukrajině

Vznik ošetrovatelské profese na Ukrajině je spojen, jako i jinde ve světě, s náboženstvím, válkami, nedostatečnou hygienou, která posléze vyústila v pandemie virových onemocnění, s emancipací žen ve společnosti, s významnými osobnostmi medicíny a s jejím vývojem. Také je lze rozdělit na tři základní vývojové linie, a to laickou, charitativní a profesionální ošetrovatelskou péči. Významný norský epos upomíná na kněžnu Olgu (910–969) z rodu Rurikových, která se považuje nejenom za zakladatelku prvních špitálů na Rusi (Kyjevská Rus), ale také za opatrovnici chudých a nemocných. Za panování kněze Vladimira Velkého (960–1015), vnuka kněžny Olgy, se počet nemocnic zvětšuje. Péče byla poskytována většinou mnichy a členy šlechtické rodiny. Nejslavnější špitál existoval v Kyjevo-Pečerském Klášteře (Makhnovska, 2015).

V období středověku na Ukrajině neexistovala řádná medicínská nebo ošetrovatelská škola a péče o rodinu se prováděla na základě získaných a předávaných rodinných vědomostí nebo pomáhali příslušníci mnišských řádů. Později péči o nemocné realizovali holiči a lazebníci putující s kozáky a dalšími vojáky (první družstvo vzniklo v roce 1512 v Kyjevě, další v Kamyanets-Podolsku), kteří uměli extrahovat zuby, provádět vypouštění krve, incize hnisavých ran, amputace, zhotovovat náplasti, obvazovat, ošetřovat zlomeniny a také uměli popsat některá onemocnění. V dějinách ukrajinského ošetrovatelství zaujímají významnou roli církevní řády, které vznikly v 16. století ve velkých městech Lvov a Kyjev. Za jednoho z nejslavnějších mediků své doby byl považován Georgiy Drohobych (1450–1494), který po ukončení bakalářského a magisterského studia na Krakovské univerzitě nastoupil do doktorského studia na univerzitu v italské Bologni, kde působil v letech 1481–1482 ve funkci rektora (Voronenko a kol., 2012).

Koncem 18. století byly ukrajinské země rozděleny mezi Rakousko-Uhersko a Ruskou říši. Rozdíl byl nejenom teritoriální, ale i sociální, kulturní i politický. Západní země (Galytsko-Volyňská gubernie) patřily Rakousko-Uhersku a Polsku a zažívaly velký sociální, ekonomický a nacionální útisk ze strany panovníků. To vedlo ke vzniku epidemií virových onemocnění, pohlavních nemocí, tuberkulózy, záškrtu, úplavice, břišního tyfu atd. Z nařízení císařovny Marie Terezie (v roce 1772) byl hlavním medikem Galytsko-Volyňské jmenován Andrey Krupynsky, který měl za úkol založit

system zdravotnických služeb a systém vzdělání v oboru medicíny. Tak roku 1773 (1. 10. 1773) vznikla první Porodnická Vysoká škola ve Lvově. Na školu byli přijati fyzicky a psychicky zdraví jedinci ve věku od 21 do 30 let, s vysokým intelektem a láskou k porodnictví. Délka výuky byla 1–3 roky, ale existovaly i urychlené kurzy pro porodní asistentky. V roce 1870 byla vytvořena regionální zdravotní rada, k jejímž povinnostem patřila organizace zdravotních služeb na území Západních zemí Ukrajiny. V tomto roce vznikl i porodní kurz ve Lvově (zakladatelkou se stala šlechtična Jablonska). Do tříměsíčního kurzu byly přijímány nevzdělané venkovské ženy. Velký nedostatek ošetrovatelského personálu přispěl k tomu, že v roce 1895 vzniklá první Škola zdravotních sester při nemocnici ve Lvově. Škola byla podporována krajem a Mezinárodním Červeným křížem a délka výuky trvala 2–7 měsíců. Po ukončení školy absolventky skládaly sesterský slib. Další ošetrovatelská škola vznikla až v roce 1937 ve Lvově (Soukromá ošetrovatelská škola), patřila církevnímu řádu Kristových dětí a připravovala zdravotní sestry pro dětská zařízení. Výuka trvala 2 a půl roku a byla placená. Absolventky školy se uplatňovaly v nemocnicích, ambulancích a bohatých rodinách (Voronenko a kol., 2012).

Ke vzniku ošetrovatelství na území levého břehu Ukrajiny, které patřilo Ruské říši, došlo výrazně později, než na západním území. V letech 1787–1797 vznikla Medicinská chirurgická škola v Kyjevě (Alžběthradská) a v roce 1842 byla založená první Škola záchranářů při lazaretu Cyrila (Kyjev). Již od roku 1800 začíná stavba špitálů ve velkých městech Kremenčug, Poltava, Romny, Lubny, ve kterých pracují nejen medicí, ale také zdravotničtí záchranáři a nevzdělané ženy. V roce 1864 byl v Ruské říši přijat zákon o venkovské medicíně, ale na území Ukrajiny platil jen v letech 1906–1911, protože zákon ukládal povinné zdanění zdravotních služeb, a proto nebyl dostupný pro chudé vrstvy občanů. Největšími osvícenými městy byly Charkov (1815), Kyjev (1841) a Oděsa (1900), ve kterých v daných letech byly otevřené medicínské univerzity (Voronenko a kol., 2012).

Průlomem ve vývoji ukrajinského ošetrovatelství lze považovat období Krymské války, kde na straně Ruské říše působil již zmiňovaný lékař Nikolaj Ivanovič Pirogov. Záslouhou Pirogova, poprvé v dějinách ošetrovatelství, byly sestry rozděleny dle funkce do 4 kategorií. První kategorie třídila raněné dle závažnosti zranění, druhá se starala o raněné, kteří vyžadovali akutní operační péči, třetí kategorie měla na starosti stabilizované nemocné a čtvrtá kategorie (jen sestry a kněží) poskytovala paliativní péči a starala se o zemřelé. Tak byly položeny začátky ošetrovatelství na území Ukrajiny.

Pirogov dokázal, že ošetrovatelství vyžaduje vysoce vzdělaný personál, čím nepochybně ovlivnil jeho následný vývoj. V roce 1875–1877 vznikly při velkých nemocnicích (Alexandrovská nemocnice, Kyjevská Vojenská nemocnice, nemocnice Cyrila atd.), dvouleté kurzy milosrdných sester Červeného Kříže pro přípravu ošetrovatelek, kde se výuka uskutečňovala pod přímým dohledem lékaře (Makhnovska, 2015).

Jako i v jiných zemích, konec 1. světové války znamenal pro ukrajinské území nejen změny v politické, sociální a kulturní sféře, ale také začátek nového období v jejich ošetrovatelství. Od roku 1920 vznikla potřeba reorganizace a vývoje celého zdravotnictví a jeho vzdělávacího procesu. Tak na bázi Lvovské záchranářské - porodnické školy (vznikla v prosinci 1939 a v roce 1940 byla přejmenovaná na Lvovskou státní porodní školu) byly otevřeny tři obory, a to zdravotnický záchranář (3 roky), porodník (3 roky) a zdravotní sestra (2 roky). Následně probíhalo zakládání středních zdravotnických škol, jejich počet po 2. světové válce razantně rostl (Pasyechko, 1999). Již od roku 1947 probíhaly změny ve vzdělávacím procesu v oboru ošetrovatelství, které v roce 1948 vyústily prodloužením výuky na středních zdravotnických školách z 2 let na 4 roky a školy samy od této doby příslušely do kompetencí Ministerstva vyššího a středního vzdělání SSSR. Od roku 1952 začínají působit večerní kurzy pro uchazečky, které měly praxi v oboru, ale neměly střední zdravotnickou školu. Za účelem unifikace zdravotnických pracovníků působí od roku 1954 střední zdravotnické školy, ve kterých lze získat odbornost zdravotnický záchranář, dětská sestra, zdravotnická pracovníce, porodní asistent, zdravotní laborant a také zubní laborant a farmaceut s délkou výuky 3 roky. V roce 1959 byla délka výuky prodloužena na 4 roky (po ukončení všeobecného středního vzdělání) a na 2,5 roku (po ukončení sekundárního středoškolského vzdělání). Změny zasáhly i do výuky, která byla rozdělena na teoretickou a praktickou část a počet hodin praktické části byl navýšen (Voronenko a kol., 2012).

Reorganizace systému vzdělávání probíhaly následně v letech 1972, 1982, 1989–1990, zvýšil se i počet vzdělávacích institucí. Platný název oboru Zdravotní sestra byl dle doporučení WHO v roce 1989 nahrazen názvem Ošetrovatelství a také poprvé doplněn předmětem Ošetrovatelské postupy. Bez ohledu na naznačené změny zůstával vývoj oboru ošetrovatelství pozadu za západními zeměmi a role sestry ve zdravotním procesu byla stále velmi podceňována. Získáním samostatnosti v roce 1991 začala Ukrajina obnovovat své zdravotnické systémy a v souladu s mezinárodními standardy dochází od roku 1992 i ke změnám v oboru i studiu oboru Ošetrovatelství (Makhnovska, 2015). Začátkem školního roku 1995/1996 vznikly první fakulty oboru Ošetrovatelství na

vysokých školách (Pasyechko, 2017) a Ukrajina se zapojila do mezinárodního kreditního systému ECTS (Ukrajina, 2016).

4.2 Kvalifikační vzdělávání

Kvalifikací se rozumí schopnost odborníka samostatně plnit příslušnou práci dle vybraného oboru (Ukrajina, 2010). S odchodem Ukrajiny ze svazku SSSR začíná radikální transformace oboru Ošetrovatelství v souvislosti se snahou Ukrajiny o integraci do celosvětových systémů a společností. Ukazuje se odlišnost vzdělávacího systému od jiných vyspělých zemí (nemožnost získat vysokoškolské vzdělání v oboru Ošetrovatelství), celková podřízenost celého oboru ošetrovatelství medicíně a absence profesionálního výzkumu v oboru, nízké postavení profese ve společnosti, špatné sociální a finanční podmínky a také nedostatečné legislativní podklady (Makhnovska, 2015).

Dle národních legislativních platných předpisů Ukrajiny se vzdělávání v oboru Ošetrovatelství dělí na kvalifikační, specializační a celoživotní. Získat kvalifikační vzdělání je možné po úspěšném ukončení všeobecné středního a sekundárního vzdělání (úspěšné složení závěrečné maturitní zkoušky), (Ukrajina, 2014). Kvalifikace v oboru je možná formou absolvování 2 letého bakalářského studia v oboru Ochrana zdraví specializace ošetrovatelství (klasifikační kód 223) a získání akademického titulu bakalář formou 1 letého/2 letého prezenčního studia (jednoleté studium je pro absolventy vyšších odborných zdravotních škol, kteří ukončili studium nejpozději v školním roce 2009-2017, a dvouleté pro absolventy vyšších odborných zdravotních škol, kteří ukončili studium nejpozději v školním roce 2009), (TSMU, 2017). Během studia studenti plní povinnosti formou získání kreditů (180-240), z toho nejméně 50 % tvoří výuka pro získání všeobecné a speciální kompetence v oboru. Studium lze studovat prezenční i kombinovanou formou, ukončení probíhá tvorbou a obhajobou klasifikační práce a státní závěrečnou zkouškou z odborných předmětů. K získání bakalářského titulu na základě ukončeného odborného vzdělání (vyšší odborná škola) má právo vysoká škola snížit objem vzdělávacího programu (Ukrajina, 2016). Získáním akademického titulu bakalář studenti získávají odbornou způsobilost k výkonu povolání v daném oboru s možností uplatnění v profesi jako všeobecná sestra, staniční sestra a vrchní sestra (TSMU,2017).

4.3 Specializační vzdělávání

Specializační vzdělání je zaměřeno na získání specializace v daném oboru (Ukrajina, 2016). Cílem předmětu studia je organizace, řízení a kontrola práce ošetrovatelských strukturálních divizí ve zdravotnických zařízeních, výzkumná práce, pedagogická činnost v oboru ošetrovatelství (Ukrajina, 2017b). Objem vzdělávacího a odborného programu činí 120 ECTS na základě získaného bakalářského titulu v oboru ošetrovatelství. Vzdělávání je zaměřeno především na poskytování všeobecných a speciálních kompetencí (65 %) v oboru ošetrovatelství, schopnost řešit složité odborné úkoly a praktické problémy při vykonání odborné činnosti, provádět výzkum, a tím zavádět inovace do oboru ošetrovatelství. Dvouleté studium lze plnit prezenční nebo kombinovanou formou (Ukrajina, 2016).

Specializaci lze získat v oboru Ochrana veřejného zdraví, specializace ošetrovatelství po ukončení studia v daném oboru (TSMU, 2017). Studentům se přednášejí vzdělávací disciplíny humanitární a socioekonomické, přírodovědné disciplíny a disciplíny odborné. Součástí je i praktická výuka zahrnující primární zdravotní péči, pedagogickou a klinickou praxi. Studium je ukončeno úspěšnou obhajobou diplomové práce a složením statní závěrečné zkoušky z odborných a speciálních předmětů a získáním akademického titulu Mgr., magistr (Ukrajina, 2016). Absolventi magisterského studia mají možnost se uplatnit v profesích jako všeobecné sestry Mgr., staniční, hlavní sestry a náměstkyně ošetrovatelské péče a také jako mentorky, učitelky na vyšších školách a na vysokých školách (TSMU, 2017).

4.4 Celoživotní vzdělávání

Celoživotním vzděláváním se považuje vzdělávání jedince v průběhu celého života. V souladu s nařízením vlády Ukrajiny a také na doporučení Evropské komise byly vytvořené nové standardy vysokoškolského vzdělání (2002–2014), které měly za úkol integrovat ukrajinské vzdělání do mezinárodních standardů, což znamená i integraci vzdělávání pro obor ošetrovatelství. Tak po získání akademického titulu bakalář a navazujícího magisterského titulu v ošetrovatelství mají absolventi další možnost se vzdělávat a získat akademický titul doktor filosofie. Získáním titulu doktor filosofie se předpokládá, že absolvent bude umět řešit složité problémy v oblasti odborné

přípravy, včetně výzkumu a inovací, která zahrnuje hluboké přehodnocení stávajících a vytváření nových integrovaných znalostí, nebo řešit problémy v oblasti odborné praxe (Ukrajina, 2016).

Dle novely zákona o vysokoškolském vzdělání mají zájemci možnost vzdělávat se ve vzdělávacích kurzech pro mentorskou činnost, pedagogickou činnost a také za účelem získání specializace nebo rekvalifikace v oboru. Kurzy nabízejí některé akreditované vysoké školy od začátku akademického roku 2018/2019. Vyučovat se budou dalších z odborných předmětů, jako jsou dějiny medicíny a ošetřovatelství, ošetřovatelské postupy a teorie ošetřovatelství, ošetřovatelská etika, klinická propedeutika, potřeby člověka, radiodiagnostika, ošetřovatelství v interních oborech, ošetřovatelství v chirurgii, onkologii, pediatrii, ošetřovatelská péče u infekčních onemocnění, ošetřovatelství v gynekologii a porodnictví, ošetřovatelská péče v komunitní a domácí péči, ošetřovatelství patologických onemocnění, ošetřovatelství v neurologii, ošetřovatelství v psychiatrii a závislosti na návykové látce, ošetřovatelství v otorinolaringologii, ošetřovatelství v oftalmologii, ošetřovatelství v dermatologii a venerologii, ošetřovatelství v gerontologii, geriatrii a paliativní péči, veřejné zdravotnictví, management v ošetřovatelství, bezpeční nemocniční prostředí. Po ukončení kurzu absolventi získávají certifikát o ukončení kurzu (ZHMU, 2018). Další možností jsou stáže na zahraničních vysokých školách a také účast na odborných mezinárodních konferencích (TSMU, 2018).

4.5 Významná legislativa

Jako všude ve světě je i na Ukrajině nelékařský zdravotnický pracovník (všeobecná sestra) profese regulovaná zákonem. Tím, že v poslední době se ukrajinské zdravotnictví snaží vytvořit model zdravotnictví dle moderních mezinárodních požadavků, mění se i zákony upravující vzdělávací systém v daném oboru. Řídícím orgánem ve zdravotnictví Ukrajiny je Ministerstvo zdravotnictví (Makhnovka, 2015). Základním zákonem je **Ústava Ukrajiny č. 254k/96-BP/1996 Sb.**, vydaná dne 26. 08. 1996. K dalším zákonným normám patří **Zákon č. 2145-19/2017 Sb.**, o vzdělání; **Zákon č. 1556-18/2014 Sb.**, o vysokoškolském vzdělání; **Zákon č. 2801-12/1992 Sb.**, o základech ukrajinského veřejného zdravotnictví a prevence zdraví; **Vyhláška č. 327/2010 Sb.**, o Národním kvalifikačním systému Ukrajiny; **Vyhláška č. 600/2016 Sb.**, o schválení a zavedení

metodických pokynu k vytvoření standardů vysokoškolského vzdělání; **Vyhláška č. z0370-00/2000 Sb.**, ze dne 26. 06. 2000, pokyn Ministerstva zdravotnictví Ukrajiny, o zvláštnostech postgraduálního vzdělávání lékařského směru. Regulátorem zdravotnictví na mezinárodní úrovni je také Evropská rada a WHO, které ovlivňují lokální zdravotnictví vydáváním směrnic a doporučení (Ukrajina, 2016).

4.6 Kompetence všeobecné sestry

Kompetence všeobecné sestry na Ukrajině jsou přesně definované Zákonem č. 2801-12/1992 Sb., částka 78, o základech ukrajinského veřejného zdravotnictví a prevence zdraví. Do kompetence všeobecné sestry patří podpora a posílení zdraví, prevence, léčba (na základě lékařské indikace), poskytování včasné, kvalitní a odborné péče, dále má sestra poskytovat zdarma první neodkladnou pomoc občanům v případě nehod a jiných mimořádných událostí, šířit vědecké a lékařské znalosti mezi obyvatele, podporovat a edukovat obyvatele ohledně zdravého životního stylu, dodržovat profesní etiku a morálku, dodržovat profesní mlčenlivost, zvyšovat úroveň odborných znalostí a dovedností v průběhu celého života, podávat konzultace a konzultovat se s kolegy a dalšími zdravotnickými pracovníky (článek 78), poskytovat včasnou a odbornou ošetrovatelskou péči a provádět včasné a kvalifikované ošetrovatelské vyšetření (článek 34), poskytovat plnou a kompletní péči pacientům v kritickém stavu. Kompetence jsou popsány v článku 52 zákona č. 2801-12/1992 Sb. Všeobecná sestra je také povinna poskytnout zdravotní péči kdykoli, ať už jde o pracovní dobu nebo mimo ni. Při neposkytnutí zdravotní péče odborník nese trestní zodpovědnost, aniž někdo pomýšlí na skutečnost, že mimo pracovní dobu zdravotník nemusí mít potřebné pomůcky pro provedení odborné péče (Bedenko, 2013).

Ke speciálním kompetencím všeobecné sestry magistry patří schopnost rozpoznat patogenézu onemocnění dle jeho klinických projevů, umět posoudit kvalitu a výsledky zdravotní péče a umět posoudit hygienicko-epidemiologické stanovisko, ovládat základy farmakologie a také orientovat se v lécích a jejich farmakodynamice a farmakokinetice, používat teoretické a praktické poznatky při poskytování odborné péče na předpis lékaře, orientovat se v diagnostických metodách, prevence a léčbě nejčastějších onemocnění imunitního systému a orientovat se v alergologii, poskytnout první neodkladnou pomoc v akutní situaci i v mimořádných událostech, ať už v mírovém nebo válečném období,

posoudit dopad rizikových faktorů na riziko vzniku nejčastějších onemocnění na světě, orientovat se v diagnostických a klinických metodách stanovení nemocí, aplikovat teoretické znalosti a praktické dovednosti v oblasti paliativní medicíny a hospicové péče při poskytování zdravotní péče pacientům v terminálním stadiu, využívat teoretické znalosti a praktické dovednosti v organizaci a poskytování komunitní péče, aplikovat teoretické znalosti a praktické dovednosti při organizaci a řízení ošetrovatelského týmu, plánovat a provádět vědecký výzkum z následným publikováním výsledků výzkumů, uplatnit základy pedagogiky a psychologie ve vzdělávacím procesu na vysokých školách v pedagogické funkci, být všeobecně vzdělaná a aplikovat své znalosti při vykonávání pedagogické činnosti. Lze zaznačit, že dané pokyny zatím nejsou plně účinné, ale mnoho ukrajinských vysokých škol je již uplatňuje při vytváření svých vzdělávacích programů (Ukrajina, 2017b).

4.7 Nostrifikace ukrajinského vzdělání

Nostrifikace je proces uznávání zahraničního vzdělání a jeho ztotožnění s vzděláním získaním v České republice. Rozhodujícím orgánem přitom jsou veřejné vysoké školy, které mají ve svém vzdělávacím programu stejný studijní obor, který musí být akreditovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Jestliže došlo k pochybnostem uznávání ze strany školy nebo analogie školy v České republice neexistuje, uznává toto vzdělání samo Ministerství školství mládeže a tělovýchovy. Dalšími orgány jsou Ministerstvo obrany, které nostrifikuje vzdělání vojenských povolání a Ministerstvo vnitra pro obory bezpečnostních služeb. Následnou složkou je samotný průběh uznávání. Aby bylo zahájeno nostrifikační řízení, musí žadatel podat žádost na veřejnou vysokou školu (rektorát nebo studijní oddělení) a uhradit správní poplatek ve výši 1000,- Kč. K samotné žádosti podá absolvent státně ověřenou kopie nebo originál svého dokladu o získaném vzdělání s dodatkem (Diplom Supplement nebo Příloha k diplomu, Transcript of Academic records atd). Poté může požádat vysoká škola o další doplňující informace, například, zda zahraniční vzdělávací instituce má oprávnění ke vzdělávání nebo o informace o náplni vzdělávacího programu příslušné školy. Dále žadatel ke své podává žádostí úřední překlad dokumentů do českého jazyka od soudem uznaného překladatele. Pobývá-li žadatel mimo Českou republiku, obrací se na zastupitelský úřad České republiky v dané zemi. Jestliže je žadatel zastoupen jinou

osobou, poskytne zastupiteli plnou moc. Jestliže se obsah a rozsah vzdělávacího programu zahraniční vzdělávací instituce částečně liší od českého ekvivalentu, může rozhodující orgán nařídit nostrifikační zkoušky. Rozhodující instituce může také požádat žadatele o vyšší ověření vysokoškolského diplomu a následnou superlegalizaci zastupitelským úřadem České republiky (neplatí pro země, které podepsaly Haagskou úmluvu a smlouvu o právní pomoci, ke kterém patří i Ukrajina). Po řádném porovnání obsahu a rozsahu zahraničního vzdělání (ve lhůtě 30 dnů nebo dalších 30 dnů pro složité případy) vydá rozhodující instituce osvědčení uznání zahraničního vzdělání a kvalifikaci na dobu neurčitou na území České republiky. Jestliže došlo k zamítnutí žádosti, má právo žadatel podat odvolání nejpozději do 15 dnů ode dne doručení ke stejnému rozhodujícímu orgánu, který toto zamítnutí vydal. Jestliže rozhodujícím orgánem, který zamítnutí vydal, je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (rozhodují ministři), rozhodnutí je konečné. Pro nelékařské zdravotnické povolání je rozhodujícím orgánem Ministerstvo zdravotnictví České republiky (Ministerstvo zdravotnictví ČR, Palackého náměstí 4, 12801 Praha 2) a lékařský posudek o zdravotní způsobilosti (Česko, 2017d).

Dále jsou uvedeny informace, které mohou pomoci budoucím zájemcům zdravotníkům o práci v České republice ze zahraničí postupně překročit cestu od podání žádosti až po uznání vzdělání, s následným zaměstnáním u českého poskytovatele zdravotnických služeb. Dle pilotního projektu pod názvem Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny, zaměstnavatel nahlásí na úřadu práce (krajská pobočka) volné pracovní místo a vysloví souhlas se zaražením do centrální evidenci volných pracovních míst obsažitelných držiteli zaměstnanecké karty (modrá karta). Následně podá žádost, v případě zdravotnických profesí Ministerstvu zdravotnictví České republiky, a k tomu přiloží všechny povinné přílohy. Ministerstvo zdravotnictví České republiky vyhodnocuje žádost a při splnění všech podmínek musí informovat zaměstnavatel Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky (u zdravotnických povolání), Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Ministerstvo vnitra České republiky o zařazení zájemce do pilotního projektu a také musí přeložit k tomu jeho kontaktní údaje. Jestliže zaměstnavatel nesplňuje podmínky pilotního projektu, bude o tomto faktu neprodleně písemně informován Ministerstvem zdravotnictví České republiky (Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky). V případě, že zaměstnanec již je zařazený do pilotního projektu a má zájem o dalším zaměstnanci, postoupí úplně stejným způsobem. Následně bude informován zastupitelským úřadem (konzulství) žadatel

o možném termínu podání žádosti. Cizinec podá na zastupitelský úřad žádost o modrou kartu. Posléze odešle zastupitelsky úřad žádost oboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky a označí je Zvláštní postupy pro zaměstnance z Ukrajiny, které o tuto žádost bude rozhodovat. V případě kladného rozhodnutí vydá zastupitelsky úřad modrou kartu. Po příjezdu do České republiky, cizinec do 3 pracovních dnů se zastaví na oddělení azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky za účelem poskytnutí svých údajů a posléze zde obdrží modrou kartu, se kterou se může zaměstnat (Česko, 2016e).

5 Návrh doporučení pro praxi

S ohledem na to, že systém vzdělávání v oboru ošetrovatelství je v obou sledovaných státech (Česká republika a Ukrajina) podobný, jsou v této kapitole uvedena všeobecná doporučení, která by mohla přispět ke zkvalitnění ošetrovatelské péče poskytované jak domácími, tak i zahraničními zdravotnickými pracovníky. Pro poskytovatele zdravotnických služeb lze doporučit pověřit personální oddělení příslušného zařízení nápomocí při vyřizování administrativy spojené s přesídlením z jiné země do České republiky a při nostrifikaci zahraničního vzdělání v České republice. Dále zajistit intenzivní kurz českého jazyka pro cizince, stanovit sestru-mentorku, která by přímo vedla proces zapojení zahraničních pracovníků do systému ošetrovatelské praxe na příslušném pracovišti, chovat se k nově nastupujícím zahraničním pracovníkům s empatií a pochopením, u studentů absolvujících praxi v rámci studia nezapomínat na to, že jsou teprve na počátku jejich přípravy na profesi, ale zároveň jim poskytnout dostatek prostoru pro vlastní iniciativu a rozhodování, provádět je různými pracovišti a již od prvního ročníku studia je motivovat a rozvíjet jejich sebedůvěru a samostatnost.

Pro rozvoj oboru ošetrovatelství lze také uvést více doporučení. V současnosti i do budoucna trvat na vysokoškolském vzdělání všeobecných sester, vytvářet odpovídající studijní programy, motivovat zdravotnické pracovníky ke stálému zvyšování jejich kvalifikace a k celoživotnímu vzdělávání formou akreditovaných kurzů i zahraničních stáží a výměnných pobytů. Pro situaci oboru ošetrovatelství na Ukrajině lze doporučit věnovat více pozornosti jak pregraduálnímu vzdělávání formou podpory tvorby odborných a metodických publikací a vzdělávacích materiálů, tak i celoživotnímu vzdělávání v oboru ošetrovatelství, které je ve srovnání se situací v České republice na samém začátku.

6 Závěr

Bakalářská práce je teoretickou prací, která se zabývá popisem a porovnáním vzdělávacího systému v České republice a na Ukrajině. Studium dostupných materiálů o situaci ve vzdělávání a zaměstnávání nelékařských zdravotnických pracovníků v Čechách a na Ukrajině byly zjištěny jak shody (např. možnost vysokoškolského vzdělání sester, obdobná míra kompetencí sestry ve vztahu k pacientovi), tak i odlišnosti. Na Ukrajině nedochází v průběhu pregraduální přípravy ani v dalším vzdělávání ke specializaci na jednotlivé disciplíny (např. perioperační sestra, intenzivní péče atd.), až do magisterského stupně se studuje obor všeobecné ošetrovatelství a od takto vyškolené všeobecné sestry se očekává všeobecná kvalifikace pro všechny dílčí ošetrovatelské obory. Přes snahy většiny univerzit a fakult o akreditaci doktorských programů v ošetrovatelství další (doktorské) studium oboru ošetrovatelství na Ukrajině dodnes neexistuje. Zájemci o další zvyšování kvalifikace odjíždějí na studijní pobyty a stáže do zahraničí (většinou do Kanady, se kterou má Ukrajina podepsanou partnerskou dohodu o vzdělávání zdravotnických pracovníků).

Seznam použité literatury

BEDENKO, Elena. 2013 (БЕДЕНКО, Елена. ПРАВОВИЙ СТАТУС МЕДИЧНОЇ. НОВОСТИ МЕДИЦИНЫ И ФАРМАЦИИ СЕСТРИ). Právní status všeobecné sestry. *Noviny zdravotnícké a farmaceutické*. 9(460). 2013.

BUŽGOVÁ, Radka a Ilona PLEVOVÁ. 2011. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3557-3.

ČESKO. 2004a. Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 30, s. 1452-1479. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2004c. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 190, s. 10262-10324. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2005. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVI. Metodický pokyn k vyhlášce č. 39/2005 Sb. VĚSTNÍK MZČR. Dostupné také z: https://www.mzcr.cz/dokumenty/metodicky-pokyn-vseobecna-sestra-_2197_947_3.html

ČESKO. 2005. Vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 8, s. 189-211. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2006. Vyhláška č. 413/2006 Sb., kterou se zrušuje vyhláška č. 470/2004 Sb., kterou se stanoví seznam nemocí, stavů nebo vad, které vylučují zdravotní způsobilost k výkonu povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta a k výkonu povolání dalšího zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka, druhy, četnost a obsah lékařských prohlídek a náležitosti lékařského posudku (o zdravotní způsobilosti k výkonu povolání zdravotnického pracovníka a jiného odborného pracovníka). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 132, s. 7577-7594. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2010. Nařízení vlády č. 31/2010 Sb., o oborech specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 10, s. 338-347. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2016a. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání, ve znění vyhlášky č. 129/2010 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 1, s. 8-10. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2016b. Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 53, s. 2490-2546. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2016c. Zákon č. 126/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 49, s. 2293-2321. ISSN 1211-1244 .

ČESKO. 2016d. Zákon č. 147/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 58, s. 2634-2641. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2016e. *MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU*. Pilotní projekt Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny. Dostupné také z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/ekonomicka-migrace/pilotni-projekt-zvlastni-postupy-pro-vysoce-kvalifikovane-zamestnance-z-ukrajiny--170394/>

ČESKO. 2017a. Zákon, č. 201/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání

lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 72, s. 2065-2084. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2017b. Vyhláška č. 470/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 169, s. 5652-5662. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2017c. Vyhláška č. 391/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění vyhlášky č. 2/2016 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 137, s. 4360-4375. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2017d. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Nostrifikace-uznání zahraničního vzdělání. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/nostrifikace>

ČESKO. 2017d. Zákon č. 290/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 102, s. 3186-3188. ISSN 1211-1244

FARKAŠOVÁ, Dana. 2010. *História ošetrovatel'stva: Učebnica pre odbor ošetrovatel'stva*. Martin: Osveta. ISBN 978-80-8063-332-5

HANZLÍKOVÁ, Alžbeta. 2011. *Profesionálne ošetrovatel'stvo a jeho regulácia*. Martin: Osveta. ISBN 978-80-8063-360-8.

HAŠKOVCOVÁ, Helena a Jindra PAVLICOVÁ. 2013. *Ošetrovatel'ství: Ideály a realita v ambulantní péči*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-063-9.

KUTNOHORSKÁ, Jana. 2010. *Historie ošetrovatel'ství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3224-4.

MAKHNOVSKA, Irina. 2015. *Profesionální příprava magistrů v oboru ošetrovatel'ství v rámci celoživotního vzdělávání (МАХНОВСЬКА, Ірина. Професійна підготовка магистрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти)*. Zhitomyr, 2015.

Disertační práce. Zhitomyrská státní univerzita Ivana Franka, Pedagogická Fakulta. Dostupné také z: http://eprints.zu.edu.ua/16825/1/Disertatsiya_Makhnovska_Irina.pdf

PASYECHKO, Nadiya. 1999. *Ošetrovatelské postupy* (ПАСЕЧКО, Надія. Основи сестринської справи (курс лекцій)). Ternopol. Ukrmedkniha.

PODRAZILOVÁ, Petra et al. 2016. *Teorie ošetrovatelství: Skripta pro bakalářské studijní obory*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7494-297-6.

POSPÍŠILOVÁ, Eva a Valérie TÓTHOVÁ. 2014. *Vývoj vybraných ošetrovatelských postupů od nejstarších dob po současnost*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-824-5.

ŠVEJDOVÁ, Kateřina. 2011. *Historie ošetrovatelství a medicíny*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-645-4.

TERNOPOLSKÁ STÁTNÍ MEDICINSKÁ UNIVERZITA. (TSMU). 2017. Informační centrum zájemce o studiu. (Тернопільський державний медичний університет. Інформаційний центр абітурієнта). Dostupné také z: <http://vstup.tdmu.edu.ua/profession/nursing>

UKRAJINA. 1992. Zákon č. 2801-12/1992, o základech ukrajinského veřejného zdravotnictví a prevence zdraví (Закон України. Основи законодавства України про охорону здоров'я). 1992. *Vědomosti Verchovni Rady Ukrajiny* (Відомості Верховної Ради України), (4), s. 14. Dostupné také z: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?test=4/UMfPEGznhhm7p.ZiLZYpNIHI42Ys80msh8Ie6>

UKRAJINA. 1996. Ústava Ukrajiny č. 254k/96-BP/1996. 1996. *Vědomosti Verchovni Rady Ukrajiny* (Відомості Верховної Ради України), (30), s. 141 (Конституція). Dostupné také z: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA-%20%D1%80?test=4/UMfPEGznhhm7p.ZiLZYpNIHI42Ys80msh8Ie6>

UKRAJINA. 2000. Vyhláška od 24. 02. 2000, č.370/4591/ 2000, o celoživotním vzdělávání ve zdravotnictví (Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування. 2000. *Vědomosti Verchovni Rady Ukrajiny* (Відомості Верховної Ради України). Dostupné také z: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z037000/find?text=+%EC%E5%E4%F1->

%E5%F1%F2%F0%E8%ED%F1%F2%E2%EE+&test=4/UMfPEGznhhm7p.ZiLZYpNIHI42Ys80msh8Ie6

UKRAJINA. 2010. Vyhláška č. 327/2010, o Národním kvalifikačním systému Ukrajiny. 2010 (Наказ Держспоживстандарту України. 28. 07. 2010 N 327. Національний класифікатор України. Класифікатор професій). Dostupné také z: https://hrliga.com/docs/327_KP.htm

UKRAJINA. 2014. Zákon č. 1556-18/2014 Sb., o vysokoškolském vzdělání. 2014. *Vědomostí Verchovni Rady Ukrajiny* (Відомості Верховної Ради України). Dostupné také z: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/155618/find?text=3,5+%F0%EE%E-A%F3&test=4/UMfPEGznhhm7p.ZiLZYpNIHI42Ys80msh8Ie6>

UKRAJINA. 2016. MINISTERSTVO OSVĚTY A VĚDY UKRAJINY. Metodické pokyny k vytvoření standardu vysokoškolského vzdělání na Ukrajině č. 600/2016 od 01. 06. 2016. DOI. Dostupné také z: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51506/

UKRAJINA. 2017a. Zákon č. 2145-19/2017 Sb., pro osvětu. 2017. *Vědomostí Verchovni Rady Ukrajiny* (Відомості Верховної Ради України), (38-39) Částka 380, s. 5. (Закон України про освіту). Dostupné také z: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214519-/find2/page2?text=%EC%E5%E4%F3%F7%E8%EB%E8%F9%E5&test=XX7MfyrCSgkym7pIZiLZYpNIHI42Ys80msh8Ie6>

UKRAJINA. 2017b. MINISTERSTVO OSVĚTY A VĚDY UKRAJINY. Standard vysokoškolského vzdělání na Ukrajině (ПРОЕКТИ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ). 2017. Kyev. DOI. Dostupné také z: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti>

VORONENKO, Yurii a kol. 2012. *Historie vývoje ošetrovatelství na Ukrajině* Lvov: Lvovská vyšší odborná zdravotnická škola Andreje Krupinského (ВОРОНЕНКО а КОЛ. Історія розвитку сестринської справи в Україні). Dostupné také z: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/nursing/article/view/5417/4980>

ZELINKA, Patrik. 2014. *Historie ošetrovatelských škol*. Florence. 7-8(16), 6-7. ISSN 1801-464X.

ZHITOMYRSKÁ MEDICINSKÁ UNIVERZITA (ZHUM). 2017. Informační centrum zájemce o studiu (Житомирський медичний інститут. Інформаційний центр абітурієнта). Dostupné také z: <http://www.zhim.org.ua/department%20of%20postgraduate%20education.php>

Seznam příloh

Příloha A Článek

Příloha A Článek

Název: Vzdělávací systém ošetrovatelství v České republice a na Ukrajině

Úvod

Ošetrovatelství má svoje prameny od začátku lidstva, kdy péče o sebe a svoje blízké byla nezbytnou součástí života. Postupem času se ošetrovatelství rozdělilo do vývojových linií na laickou, charitativní a současnou profesionální linii neboli moderní ošetrovatelství, které se koncem 20. století zásluhou různých mezníků a osobností a také jiných faktorů stalo samostatnou vědní disciplínou s bohatou teoretickou a praktickou základnou. Za zakladatelku moderního ošetrovatelství je považovaná Florence Nightingale (1820–1910).

Vlastní text

V České republice patří obor Ošetrovatelství do takzvaných povolání, které jsou regulovány zákonem. Vzdělávání v daném oboru lze rozdělit na tři základní formy. První a zároveň i začáteční je kvalifikační vzdělání čili získání odborné způsobilosti k výkonu povolání všeobecné sestry. Kvalifikace v oboru ošetrovatelství lze v České republice získat absolvováním minimálně 3letého prezenčního nebo kombinovaného studia na vyšší odborné škole v oboru Diplomovaná všeobecná sestra s úspěšnou obhajobou absolventské práce a absolutoriem z předmětu ošetrovatelství, ošetrovatelství v klinických oborech, humanitní vědy a také z cizího jazyka (Česko, 2005). Po obhajobě získávají absolventi neakademický titul DiS. Hodinový rozvrh výuky stanoví 4 600 hodin, ze kterých 2 300–3 000 hodin stanoví její praktické vyučování a teoretickou základnou tvoří předměty nezbytné pro poskytování všeobecné ošetrovatelské péče (Česko, 2016a). Od roku 2017 je upraven vzdělávací systém v oboru a to tak, že žáci středních zdravotních škol v oboru praktická sestra mohou být přijaté do vyššího, než prvního ročníku se stejnými podmínkami k ukončení studia (Česko, 2017a). Kvalifikaci lze získat i formou prezenčního nebo kombinovaného studia na vysoké škole v akreditovaném studijním oboru Všeobecná sestra. Délka studia je nejméně 3 roky a hodinové dotace jsou stejné jako na vyšší odborné škole. Studium je ukončen úspěšnou obhajobou bakalářské práce a složením statní závěrečné zkoušky z předmětu

ošetřovatelství, ošetřovatelství v klinických oborech a humanitních věd. Udělovaným akademickým titulem je bakalář (Bc.), (Česko, 2005).

Další forma vzdělávání je specializační vzdělání zaměřené na získání specializace v určitém oboru. Specializační vzdělávání se řídí dle nařízení vlády č. 31/2010 Sb. v následujících oborech jako intenzivní péče, perioperační péče, ošetřovatelská péče v pediatrie a porodnictví, komunitní péče v porodní asistenci, intenzivní péče v pediatrii, ošetřovatelská péče v interních oborech, ošetřovatelská péče v chirurgických oborech, ošetřovatelská péče v psychiatrie, perfuziologie, komunitní ošetřovatelská péče, intenzivní péče v porodní asistenci, a také organizace a řízení ve zdravotnictví (Česko, 2010). Specializaci lze také získat v rámci studia v navazujícím magisterském studijním programu formou dvouletého (nejméně jeden rok a nejvýše tři roky) prezenčního nebo distančního studia (Česko, 2016b). V akreditovaných zařízeních probíhá výuka, kde je přesně stanoven počet hodin teoretické a praktické výuky a místo plnění praxe (Bužgová a kol., 2011). Studium je ukončen úspěšným složením zkoušky, obhajobou diplomové práce a získáním akademického titulu magistr (Mgr.), (Česko, 2016b).

Poslední možností je celoživotní vzdělávání, čímž se rozumí obnovení, prohloubení zvyšování, doplňování dovedností a způsobilosti všeobecných sester (Česko, 2004a). Je uskutečňováno formou inovačních nebo certifikovaných kurzů, e-learningových kurzů, formou odborných stáží v zahraničí nebo akreditovaných státních zařízeních, účast na sympoziích, národních a mezinárodních konferencích. Celoživotní vzdělávání probíhá také prostřednictvím mentorské, pedagogické, publikační a výzkumné činnosti je uskutečněné celoživotní vzdělávání (Bužgová a kol., 2011). Dále je možnost získat akademický titul doktor (Ph.D.), doktor filosofie (PhDr.) absolvováním doktorského studia a úspěšným obhájením státní doktorské zkoušky.

Současný proces vzdělávání v oboru ošetřovatelství na Ukrajině je trochu odlišný českému z toho důvodu, že jen před krátkou dobou, na rozdíl českému se začal vyvíjet jako samostatný obor. Od roku 1997 je možnost získat odbornou kvalifikaci na Ukrajině v oboru ošetřovatelství na vyšších odborných školách (3 roky po všeobecném středoškolském vzdělání i 2 roky po sekundárním vzdělání) a získáním neakademického titulu DiS. Dále je možnost na vysokých školách formou prezenční (4 roky po ukončení sekundárního, 3 roky po ukončení vyšší zdravotní školy prezenční i 3,5 roky kombinovanou formou studia) a po úspěšném složení státní závěrečné zkoušky a obhajobě bakalářské práce lze získat akademický titul bakalář (Bc). Další možností je navazující magisterské studium (18–24 měsíce) prezenční i kombinovanou formou

studia a získání titulu magistr ve studijním oboru Ochrana veřejného zdraví a specializačním programu Ošetrovatelství nebo získání titulu doktor filosofie (Makhnovska, 2015). Další možnost celoživotního vzdělávání v oboru ošetrovatelství na Ukrajině zatím neexistuje, a zájemci o celoživotní studium se jezdí vzdělávat do jiných států, jako například do Kanady, se kterou Ukrajina má podepsané mezinárodní smlouvy (ZHUM, 2017).

Seznam použité literatury

BUŽGOVÁ, Radka a Ilona PLEVOVÁ. 2011. *Ošetrovatelství I*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3557-3.

ČESKO. 2004a. Zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 30, s. 1452-1479. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2005. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVI. Metodický pokyn k vyhlášce č. 39/2005 Sb. VĚSTNIK MZČR. Dostupné také z: https://www.mzcr.cz/dokumenty/metodicky-pokyn-vseobecna-sestra-_2197_947_3.html

ČESKO. 2005. Vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 8, s. 189-211. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2010. Nařízení vlády č. 31/2010 Sb., o oborech specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 10, s. 338-347. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2016a. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání, ve znění vyhlášky č. 129/2010 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 1, s. 8-10. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2016b. Zákon č. 137/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 53, s. 2490-2546. ISSN 1211-1244.

ČESKO. 2017a. Zákon, č. 201/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 72, s. 2065-2084. ISSN 1211-1244.

MAKHNOVSKA, Irina. 2015. *Profesionální příprava magistrů v oboru ošetrovatelství v rámci celoživotního vzdělávání (МАХНОВСЬКА, Ірина. Професійна підготовка магистрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти)*. Zhitomyr, 2015. Disertační práce. Zhitomyrská státní univerzita Ivana Franka, Pedagogická Fakulta. Dostupné také z: http://eprints.zu.edu.ua/16825/1/Disertatsiya_Makhnovska_Irina.pdf

ZHITOMYRSKÁ MEDICINSKÁ UNIVERZITA (ZHUM). 2017. Informační centrum zájemce o studiu (Житомирський медичний інститут. Інформаційний центр абітурієнта). Dostupné také z: <http://www.zhim.org.ua/department%20of%20postgraduate%20education.php>